

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖLLE

ASIA Komission julkinen kuuleminen IPR täytäntöönpanojärjestelmän arvioinnista ja nykyaikaistamisesta

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) pyytää huomioimaan seuraavia seikkoja komission kyselyyn vastattaessa.

Tehokas ja tasapainoinen valvontajärjestelmä

Laittoman tarjonnan torjuminen tehokkaasti on edellytys terveiden markkinoiden kasvulle ja kehittymiselle. Piratismiin vähentämiseksi sisämarkkinoille tarvitaan tehokas ja tasapainoinen siviilioikeudellinen valvontajärjestelmä. Valvontajärjestelmän on mahdollistettava myös valtioiden rajat ylittäviin oikeudenloukkauksiin puuttuminen eikä oikeudenloukkauksiin puuttuminen saa muodostua oikeudenhaltijalle kohtuuttoman kalliiksi.

Rikkomusten tekijöiden tunnistaminen

Kaikkien valvontatoimien edellytys on, että oikeudenloukkaaja on tunnistettavissa. Tämä ei läheskään aina toteudu ja tältä osin järjestelmää olisi mahdollista parantaa.

a) Puuttuvat yhteystiedot

Laittomia palveluja ylläpidetään webhotelleissa, joista tila on usein vuokrattu lähes olemattomilla tai keksityillä yhteystiedoilla. Laittomien internetpalvelujen ylläpitäjät laiminlyövät lähes poikkeuksetta sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin 5 artiklan mukaisen velvollisuutensa ilmoittaa nimensä ja yhteystietonsa. Tällaiseen laiminlyöntiin on voitava puuttua seuraamusuhalla; esimerkiksi menettämällä vastuuvapauden, jos laiminlyö tiedonantamisvelvollisuuden. Isännöintipalvelua tarjoavalle internetpalveluntarjoajalle tulisi asettaa velvollisuus vaatia asiakkailtaan kattavampia yhteystietoja. Oikeudenhaltijoiden lisäksi myös viranomaisilla ja palvelun käyttäjillä on oltava mahdollisuus tavoittaa palvelun ylläpitäjä väärinkäytöstilanteissa.

b) Teletunnistetietojen saatavuus

Internetissä tapahtuneiden tekijänoikeusloukkauksien selvittäminen alkaa aina ip-osoitteen selvittämisellä. Oikeudenhaltijoilla on TekijäL 60a §:n perusteella oikeus saada yhteystiedot sellaisesta teleliittymästä, josta tekijän oikeuksien suojan kannalta merkittävässä määrin saatetaan yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattua aineistoa ilman oikeudenhaltijan suostumusta.

Tämä oikeussuojakeino on jo joidenkin internetoperaattoreiden osalta pelkästään teoreettinen, koska nämä säilyttävät tiedot oman ilmoituksensa mukaan ainoastaan kuukauden ajan. Tämä aika ei riitä näytön tallentamiseen, oikeudenhaltijoiden tunnistamiseen, näyttöpaketin ja hakemuksen valmistamiseen ja käsittelyyn saamiseen markkinaoikeuteen. Tältä osin EU- ja kansallisella tasolla

on varmistettava, että tietosuoja ei estä tämän oikeussuojakeinon käyttöä. Internetoperaattoreille on säädettävä velvollisuus säilyttää teletunnistetietoja muita kuin viranomaisia varten vähintään kolmen kuukauden ajan.

Myös ns. NAT-osoitteet ovat lisääntymässä, mikä tekee vastuun kohdistamisen tietoverkossa tehdystä laittomuudesta – muustakin kuin tekijänoikeuden loukkauksesta - mahdottomaksi. Ulospäin NAT-osoite näyttää tavanomaiselta ip-osoitteelta, joten oikeudenhaltija käy läpi koko prosessin ja maksaa sen kulut ja saa vasta oikeudessa tietää, että teleoperaattori ei voi teknisesti luovuttaa pyydettyä tietoa, koska kyse on NAT-osoitteesta.

Tietosuoja ja yksityisyyden suoja eivät saisi olla esteenä tekijänoikeuksien asianmukaiselle täytäntöönpanolle. Eri perusoikeuksien on oltava keskenään tasapainossa, ei toisiaan poissulkevia.

Tiedonsaantia koskeva ongelma on myös sen kalleus oikeudenhaltijoille. Teleoperaattorit veloittavat tällä hetkellä yhden ip-osoitteen luovuttamisesta n. 70–250 euroa. Markkinaoikeus nosti hakemusmaksuaan 1.1.2016 ja se on nyt 250 euroa / hakemus. Tiedonsaantimenettely mahdollistaa nopean, joustavan ja pehmeän keinon sopia yksittäiset tekijänoikeudenloukkaukset mutta yksittäiseltä oikeudenloukkaajalta sovittavissa oleva korvaus ei välttämättä aina edes kata oikeudenloukkauksen selvittämisestä aiheutuneita kuluja, saaticka hyvityä itse oikeudenloukkausta, mihin oikeudenhaltijalla olisi lain mukaan oikeus.

Vertaisverkkojen käytön valvominen on kuitenkin osoittautunut hyväksi keinoksi hillitä piratismia; Suomessa loppukäyttäjämäärät ovat pysyneet esimerkiksi Ruotsiin ja Norjaan verrattuna maltillisina ja Tekijänoikeusbarometrin perusteella tietoisuus luvattoman jakamisen laittomuudesta on Suomessa 94%.¹

Rajat ylittävät kielto- / estomääräykset

Tekijänoikeuksien täytäntöönpanon osalta alan toimijat – niin oikeudenhaltijat, internetoperaattorit kuin laillisten palveluiden tarjoajat – eivät ole sisämarkkinoilla vielä yhdenvertaisessa asemassa. Suomen on osaltaan vaikutettava siihen, että komissio varmistaa, että kaikki jäsenmaat implementoivat estomääräykset mahdollistavan tekijänoikeudet tietoyhteiskunnassa direktiivin 8(3) artiklan välittömästi. Osa EU:n jäsenmaista ei ole vielä implementoinut kyseistä artiklaa kunnolla tai ollenkaan.

EU:n ja kansallisen lainsäädännön on myös mahdollistettava se, että yhdessä jäsenmaassa annettu kielto- tai estomääräys on nopeasti ja helposti laajennettavissa muihin jäsenvaltioihin. Tällä hetkellä oikeudenhaltijoiden on aloitettava oikeusprosessi alusta jokaisessa maassa samaakin palvelua vastaan, kunkin jäsenmaan kansallisten lakien mukaan. Prosessit ovat pitkiä ja oikeudenkäyntikulut moninkertaistuvat, mikä ei ole tehokasta täytäntöönpanoa ja vie oikeudenhaltijoiden lisäksi myös viranomaisten resursseja.

Piraattisivustoa koskevan keskeyttämis-/estomääräyksen käsittely vie Suomessa näytön tallentamisesta ensimmäisen oikeusasteen ratkaisuun saakka aikaa n. 8 kuukautta. Hovioikeuskäsittely vei Pirate Bay –asiassa toiset 8 kuukautta. KAT-palvelua koskeva estomääräyshakemus on ollut vireillä syyskuusta 2015 saakka, tähän mennessä oikeudenhaltijoiden kulut ovat olleet noin 10 000 euroa. Prosessi on liian pitkä ja kallis ottaen huomioon, että kyseessä on jatkuva ja räikeä oikeudenloukkaus, johon liittyvistä oikeudellisista kysymyksistä on annettu EUT:n ennakkoratkaisu.

¹ www.lyhty.info/gallupit/?itemid=338481&a=viewItem

Lisäksi komission olisi hyvä selventää, että kieltomääräys on annettavissa muillekin välittäjille (*intermediaries*) kuin internetoperaattoreille, esimerkiksi maksuvälityspalveluille.

Muiden siviilioikeudellisten turvaamistoimien käytön estää käytännössä niiden kalleus oikeudenhaltijalle. TTVK on vuonna 2008 hakenut turvaamistoimena siviiliasiassa tietokoneen takavarikointia. Vakuudeksi oli asetettava (allekirjoittaneen muistin mukaan) 40 000 euroa. Oikeudenloukkauksista tuomituilla harvoin on maksukykyä korvata asian selvittämisestä aiheutuneita kuluja oikeudenhaltijoille, vaikka heidät siihen tuomiolla veloitettaisiinkin.

Vahingonkorvauksista ja hyvityksistä

Komission on hyvä selvittää oikeudenloukkauksista ja niiden selvittämisestä tuomittujen hyvitysten ja muiden korvausten suuruutta. Oikeudenhaltijoilla on oikeus saada myös käytännössä korvausta oikeudenloukkauksista ja oikeuksien valvonnasta aiheutuvat kulut katetuiksi. Tuomittavilla korvauksilla on myös tahallisia oikeudenloukkauksia ehkäisevä vaikutus.

Välittäjien rooli ja huolellisuusvelvoite (duty of care)

Internetpalveluntarjoajien osalta sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin vastuuvapauslausekkeita tulee selventää ja tarkentaa. Vastuuvapauden vastapainona on huolellisuusvelvoite, mikä pitää sisällään myös velvollisuuden osallistua oikeudenloukkausten ehkäisemiseen eli varmistaa kohtuullisin toimenpitein, että niiden palveluita ei hyödynnetä ja käytetä laittoman toiminnan yhteydessä.

Nykyinen ilmoitusmenettely (*notice and take down*) ei ole riittävän tehokas, koska poistetut aineistot palaavat nopeasti takaisin palveluun². Toiminnon tulisi olla luonteeltaan pysyvämpi (*notice and stay down*). Luvaton aineisto on lisäksi poistettava viipymättä, yhden poistopyynnön tulisi riittää kaikkien kyseisen teoksen kappaleiden poistamiseen palvelusta sekä niiden palautumisen estämiseen ja palvelun tulisi reagoida toistuviin oikeudenloukkauksiin esimerkiksi poistamalla tällainen käyttäjä palvelusta.

Internetpalveluntarjoajilta on vaadittava suurempaa vastuuta ja huolellisuutta verkkojen ja järjestelmien hallinnassa ja isännöinnissä, varmistamisvelvollisuus mukaan lukien. Vähintään niiden tulisi tuntea asiakkaansa ts. vaatia näiltä kattavampia yhteystietoja, jotka mahdollistavat tavoittamisen tarvittaessa.

Hakukoneilla, maksuvälitysyhtiöillä ja mainostajilla on myös rooli laittomassa tarjonnassa. Hakukoneet ohjaavat sisältöä etsivät valitettavan usein ensisijaisesti laittomiin palveluihin. Käyttäjilleen ilmaisten laittomien palvelujen ansaintalogiikka perustuu palvelussa näkyvään mainontaan, josta saattaa kertyä suurilla kävijämäärillä huomattaviakin summia. Laittomat palvelut, jotka myyvät sisältöä käyttäjilleen – aina laillisia palveluja huomattavasti edullisemmin, mikä lisää niiden houkuttelevuutta – käyttävät tunnettuja maksuvälitysjärjestelmiä, kuten luottokorttiyhtiöitä, PayPalia tms. Näiden logot palvelussa erehdyttävät lisäksi käyttäjiä luulemaan palvelua lailliseksi. Myös mainos- ja maksuvälittäjillä on oltava korostettu huolellisuusvelvoite, jotta ne eivät toimillaan edistäisi laittonta toimintaa.

Muita mahdollisia välittäjiä ovat verkkotunnuspalvelut ja sosiaalisen median alustat.

² TTVK lähetti vuoden 2015 aikana lähes 16 000 ilmoitusta luvattomasta aineistosta, lähinnä kotimaisista av-teoksista YouTubessa. Sama teos pitää pääsääntöisesti poistaa useaan otteeseen, mikä vie huomattavasti oikeudenhaltijoiden henkilöstöresursseja eikä siis ole tehokasta täytäntöönpanoa.

Follow the Money -lähestymistapa

Teollis- ja tekijänoikeuksien loukkaajien tulovirtoihin puuttuminen on tehokas keino lopettaa oikeudenloukkaus. Samoin ansaintamahdollisuuksien vaikeuttaminen vähentää laittomien palvelujen määrää. Sopimukseen perustuva yhteistyö antaa mahdollisuuden reagoida nopeasti oikeudenloukkauksiin ja muuttuvaan toimintaympäristöön. Sekä EU-tasolla että kansallisesti on edistettävä tällaisten käytänteiden syntymistä ja varmistettava, ettei luoda lainsäädännöllisiä tai – tulkinnallisia esteitä asioista sopimiselle.

Suositteluvia käytänteitä on tarvittaessa tuettava pakottavalla lainsäädännöllä.

Helsingissä helmikuun 17 päivänä 2016

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry

Jaana Pihkala
toiminnanjohtaja

TTVK on voittoa tavoittelematon aatteellinen yhdistys, jonka tarkoituksena on tekijänoikeuslakiin perustuvien oikeuksien valvonta ja tekijänoikeusloukkausten ehkäisy Suomessa. TTVK järjestää myös yleistä tekijänoikeudellista tiedotus- ja koulutustoimintaa. TTVK:n jäseniä ovat Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry, Kopiosto ry, Suomen elokuvatoimistojen liitto - Finlands filmbyråes förbund ry, Suomen elokuvatuottajien keskusliitto - Centralförbundet för Finlands filmproducenter ry, Suomen Muusikkojen Liitto ry, Musiikkituottajat – IFPI Finland ry, Säveltäjien Tekijänoikeustoimisto Teosto ry, Av-tuottajien tekijänoikeusyhdistys Tuotos ry, Suomen audiovisuaalisten alan tuottajat – SATU ry, Säveltäjät ja Sanoittajat ELVIS ry, Suomen Musiikkikustantajat ry, Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanasto ry, Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry, Yleisradio Oy, MTV Oy, Sanoma Media Finland Oy sekä RadioMedia ry.